

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis
Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev
De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo**

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt L.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

Doms. d. 1167. 4. v.
R. p. l. 12. 1. 14. 11.
1167. 4. v.

admisserat, perpetuam continentiam indixisset. Cumque latenter ejus impudentiam argentes, tentandi gratia quererent ab eodem utrum in causis paribus idem jus consequenter admitterent, respondit sibi licere quod eis non licet, neque nunc id se fecisse ut id consequendum alis tradetur. Subdit Baronius, qui ista refert: *Huc usque Hugo Falcandus de scandalis que amore auri Cardinalis venalis inferret.*

VII. Adeo vulgata reserat seculo illo Legatorum apostolicæ sedis avaritia, ut cum Joannes Anagninus à Clemente III. missus in Galliam fuisse Legatus ad revocandam pacem inter Reges Franciæ & Angliæ, & propositis quibusdam concordiaæ capitibus, re infecta utrique discederent, Legatusque affereret quod nisi Rex Francie ad plenum componeret cum Rege Anglie, totam terram suam sub interdicto ponere, inter alia qua adversum Legati minus repositi Rex Francorum, que referuntur à Rogerio Hovedeno, adjecit etiam quod prenominatus Cardinalis jam sterlingos Regis Anglie olficerat.

VIII. Haud ita multò post, id est, anno millesimo centesimo nonagesimo, Vvilemus Elenensis Episcopus, commendatione usus Richardi Regis Anglorum, apud quem præcipua gratia florebat, legationem totius Angliæ & Hiberniæ obtinuit à Clemente tertio, cujus ea de re litera referuntur à Mattheo Parisio. Legationis autem officium, quod mille fusi argenti libris adquisierat, adeo immoderate peregit, ut omnibus Angliæ Ecclesiastam conventionalibus quam cathedralibus fieret onerosus. Siquidem mille & quingentis per Angliam euectus equitatibus, Clericorum stipatus catervis, Militumque vallatus agminibus, omnia ferè que episcopali reverentia congruent pretermisit. Hic fastus in eum concitavit Anglorum invidiam & odium meritò excedentium adversus hominem qui ad nihil aliud videbatur impetrasse legationem sedis apostolicæ quam ut universam Angliam una ruina opprimeret. Describit ista eleganter Hugo Coventrensis Episcopus in epistola de dejectione ejusdem Legati, quam recitat Hovedenus. De consilio universorum statuimus, inquit Hugo, ne talis de cetero in regno Angliæ dominetur, per quem Ecclesia Dei ad ignominiam & populus ad inopiam erat redactus. Ut enim cetera omittam, ipse & ganeones sui totum regnum exhansebat. Addit paulò post Elensem Episcopum Cantuarium properasse, ut ibi, sicut decebat, crucem acciperet peregrinationis, & deponeret crucem legationis, quam per annum & dimidium anni post mortem Pape Clementis in prejudicium Romanae Ecclesiæ & detrimentum Anglicane portaverat. Omnes enim Ecclesiæ Angliæ crux illa redemit, id est, ad redemptionem

coegerit, nec fuit aliquis immunitus qui crucis illius stigmata non sentiret. Et si forè alcujus Episcopi domum intravit, ab eo scire poteritis quod censum vel ducentarum marcarum pretio sua constituerit procuratio. Porro adversus hanc Hugo Episcopi Coventrensis epistolam Petrus Blesensis aliam epistolam scripsit pro Episcopo Elenensi, in qua eum valde laudat. Celestinus quoque tertius, qui tum sedi apostolicæ præsidebat, in gratiam ejus scripsit ad Archiepiscopos & Episcopos Angliæ, innuens ita adversus Episcopum Elenensem præsumpta fuisse per invidiam Ioannis Comitis Moretonij, quem & complices ejus in hoc facto denuntiari solenniter excommunicatos jubet.

C A P V T L.

Synopsis.

I. Rursum avaritiam Legatorum insectatnr Rogerius de Hoveden in persona Ioannis Salernitanus, quem ait à ceteris potionibus que homines inebriare solent abstinuisse, ceterum aurum & argentum suscivisse.

II. Raynaldus, ut dedecus illud amoliatur à nomine Legatorum, viuum illud confert in corpus viorum ecclesiasticorum. Notatu à veteri scriptore mos Romanorum ad burfarum corrosionem.

III. Referunt insignis locu Guiberti de Novigento adversus avaritiam Romane Curia, qui illustratur ex alio loco Matthæi Parisii.

IV. Cupiditatem in Ioanne Feremino notat idem Parisius. Refellitur Odoricus Raynaldus, qui factum suis Legati excusare conatur, hanc rapinam descendere faciens ex veteriore faciendarum collectarum.

V. Gualo Legatus in Angliam missus ab Innocentio III. honesta & in honesta omnia questus habebat. Itaque ob insatiablem avaritiam accusatus apud Pontificem, ab eo multatus est pena pecuniaria. Verum hoc narratio falsi sufficiere laborat.

VI. Impudens Egydius Legati mendacum: qui post corrosam multam auri vim, fixu se à lauroibus spoliatus fuisse, cum eam pecuniam in summa ambitione ac luxu profidisset, & ita crumenæ inani Roman rediit. Frequentia Legatorum commotus Alexander Scotorum Rex, novum Legatum repudiavit. Vehemens oratio Episcopi cuiusdam Scotti adversus Legatos.

VII. Otto Legatus in Angliam missus à Gregorio IX. magnifice acceptus & multis munieribus donatus. Neque fanis pepercit neque profanis. Sed preda sua spoliatus, factus est preda de predatore.

VIII. Interdum Legati spoliabantur pecunia compilata. Talayrandus à lauroibus spoliatus in Galia.

IX. Talayrandus felicior fuit in Anglia Pileus Cardinalis. Nam cum immensam auri vim collegisset variis modis, tam prius Anglia eduxit quam ipse exiret.

I. EXTINGUITO Celestino succedit Innocentius istius nominis tertius. Hic anno M CCI. Legatum in Scotiam & Hiberniam misit Ioannem Presbyterum Cardina-

lem Tituli sancti Stephani in Cœlio monte; cuius præclaras virtutes cùm celebret Rogierius Hovedenus, avaritiam tamen infestatur. Eodem anno, inquit, *Iohannes Salernitanus Tituli sancti Stephani in monte Cœlio Presbyter Cardinalis, apostolice sedis Legatus in Scotia & in Hibernia & in insulis adjacentibus, venit Ebacum.* Et paulo pòst: *Predicatus verò Iohannes non manducavit carnem, vinum & ciceram non babit nec aliquid quo ineptiari potuit, sed aurum & argentum sibi vivit.* Meminit istius legationis Radulfus de Diceto in imaginibus historiarum, his verbis: *Iohannes Salernitanus Presbyter & Cardinalis à Summo Pontifice transmissus tam Hybernie quam Scotie Legatus, transsum habens per Angliam, sollempni proceßione receptus est in Ecclesia doctoris gentium Pauli p̄id. Kal. Septembri.*

*Odo. Reynald. ad
an. 1201. 5. 15.*

II. Odoricus Raynaldus referens hunc locum ex annalibus Hovedeni, ut dedecus illud amoliatur à nomine Legatorum, vitium illud confert in corpus virorum ecclesiastico-rum. *Deploranda planè est, inquit, complurium ecclesiasticorum conditio, qui reliquis speratis viis, avaricie sordibus perlit, insatia pecuniae cupiditati, summo aliorum scandalo, sive anime detimento, turpissime succumbunt.* Sed ab ista generali reprehensione abstinuerit haud dubiè Raynaldus, si voluisset intelligere ista referri non posse ad omnes Clericos, sed ad mores Legatorum Ecclesiae Romanæ, quorum avaritia faro quodam semper & ubique notata est; adeo ut cùm Simon de Bria Cardinalis, natione Gallus, apostolica legatio-nis auctoritate per Gallias instructus, augendis fortunis suis studeret, passus sit severam animadversionem à quodam scriptore illorum temporum, qui adnotat illum, quamvis esset natione Gallus, bene didicisse morem Romanorum ad bursarum corrosionem. Hæc sunt ejus verba, relata à viro clarissimo Francisco Duchesnio in probationibus histo-riæ Cardinalium Gallorum pag. 590. *Et licet iste Cardinalis esset natione Gallicus, & fuisse Cancellarius Regis Francie & Thesaurarius Tu-ricensis, bene didicerat morem Romanum ad bursarum corrosionem.*

III. Nolo heic recensere cuncta quæ antiquitus dicta sunt adversus cupiditatem & avaritiam Romanorum. Sufficiet in præsen-tiarum, ad retundendum hunc Odorici Raynaldi conatum, testimonium Guiberti de Novigento, quilib. 111. de vita sua cap. iv. loquens de Galdrico electo Episcopo Laudu-nensi ad Paschalem II. proficente ut elec-tionem suam ab eo confirmari procuraret, ait: *At Palatini, Papa videlicet necessarij, comperta hominis opulentia, aggratulari, virum ferre laudibus.* Moris enim est ut audito auri nomine

mansuecant. Sic Matthæus Parisius ad annum M C I I I . adnotat sedem apostolicam clemen-tissimam esse, ac nulli deesse confueville, dummodo aliquid albi vel rubri intercedat.

IV. Anno Christi millesimo ducentesi-mo sexto, ut Matthæus Parisius scribit, *Iohannes Ferentinus apostolice sedis Legatus ve-niens in Angliam, eamque perlustrans, magna pecunia summam congesit, & tandem apud Rad-ingum in crastino sancti Luce Evangeliste Con-cilium celebravit.* Quo facto, sarcinulæ cum magna cautela disposita & prudenter commendatis, festinus viator ad mare perveniens, Angiam à tergo salutavit. Conatur ista excusare Odori-cus Raynaldus, malo sane consilio, sed eventu pejore, hanc rapinam descendere faciens ex veteri Ecclesiae consuetudine mit-tendi Legatos in provincias ad facienda collectas. Nam ea consuetudo multis ante seculis desierat, & illa Legatorum sive ac violenta rapacitas, qui magnam illam auri argentique vim quam exegerant in suos usus vertebarant, immensum diffabat à voluntaria illa contributione quam veteres Christiani pendebant in solarium fratrum pauperum. Estet hic locus ostendendi quantum inter ea discrimen esset. Sed cùm id facile unusquisque apud se expendere possit, superfldeo, ut cœptum opus persequear.

V. Fuit hoc seculo Anglia ludibrium Legatorum theatrumque ubi maximos illi qua-stus prædæque faciebant. Eodem Innocen-tij tertij pontificatu, cùm civile bellum el-set in Anglia, Réque Iohannes auxilium In-no-centij implorasset, iste Gualonem Tituli sancti Martini in montibus Presbyterum Cardinalem Legarum in Angliam misit anno M C C X V I . qui non prius Angli procerus ac Presules, ut Hector Boëtius narrat, in grati-am recepit quam ingentem numerassent argenti summam. Nam illi moris erat honesta & inhonestia omnia questrai habere. Excitasse porro Gualonem adversum se querelas Episcoporum Angliae & Scotiae, qui acriter apud Inno-centium conquesti sunt de avaritia Gualoni-nis, uniuersum ex iis Episcopis quos, quia aurum pendere recusaverant, Romam ire Legatus jussérat, aliorum ac suo nomine coram Summo Pontifice, ac Gualone ipso, quem ob eam causam commotus Pontifex Romam revocaverat, præsente, enarrasse cuncta quæ ex quo in Angliam Legatus Gualo venerat, avarè ac sceleratè perpe-trata ab eo erant, tradit idem Boëtius, qui addit Gualonem, quum se non satis purgaret, multatum esse ab Innocentio pro eius arbitrio pena pecunaria. Sed adversus na-tionem illam Hectoris Boëtij opponi po-test auctoritas Honorij III. qui codem an-

no scribens ad Gualonem, eum jubet injunctum sibi legationis officium laudabiliter, ut cœperat, prosequi. Vnde colligi posse videtur neque Romanum revocatum fuisse Gualonem, neque castigatum fuisse ob male gestam legationem, cùm testetur Honorius illum laudabiliter in hoc munere se gessisse.

VII. Sub eodem Honorio, anno millesimo ducentesimo vigesimo primo, Aegidius Cardinalis in Scotiam legatus ut in subisdum novae expeditionis in terram sanctam pecuniam aliquam conquereret, accepta haud parva & à laicis & à clero, cùm eam in itinere in summa ambitione ac luxu profudisset ac dilapidasset, spoliatum se à latronibus confinxit, & ita crumena inani Romanum rediit. Paucis igitur diebus postquam ille reversus erat, eadem de causa missus est alius in Scotiam Legatus. Sed ista Legatorum frequentia commotus Scotorum Rex Alexander, habito suorum concilio, admittendum illum non esse censuit. In eo verò Concilio Episcoporum quidam supra modum avaritiae Legatorum Romanorum infensus, liberrimè multa adversus eos proloquitus est, quorum summa hæc erat. Intolerandam esse omnem tyrannidem, sed in primis servorum aut infimæ sortis hominum. Si mala quibus Scotorum regnum affectum erat superioribus annis, à Summo Pontifice illata fuissent, ea utcunque ferenda videri. Verum ut homines infimi & ad aliquam fortunam per flagitia provecti per tantam injuriā in Scotos sæviant, insuper etiam ea quæ sanctissima hæc tenus à patribus Scotti acceperant, avarissimè quæstui habeant, ea non indignè patienda; præsertim cùm nec finem ullum faciant, & Scotorum simplicitatem ac modestiam superbissimè contempnūt habeant. Revocavit deinde in memoriam conventus quæ perperam & inhumaniter gesta erant à Gualone & ab Aegidio, huc demum flectens ut censeret neque tertium istum Legatum neque illum alium deinceps admittendum in regnum, ut tot malis iretur obviā.

VIII. Gregorius deinde nonus anno M C C X X X V I I . Legatum in Angliam misit Ottōnem Diaconum Cardinalem Tituli sancti Nicolai in carcere Tulliano. Commovit ea legatio universum regnum, ut Matthæus Parisius docet. *Venit igitur in magno appetitu Legatus prénominatus & potentia magna. Et occurrerunt ei Episcopi & Clerici famosi usque ad littus; & aliqui in naviculis navigando observarunt eī, applaudentes, & munera impreciosissimia offerentes. imò etiam Parisius in obviā ei obtulerunt telas escarleti & vasā pretiosa nuncij diversorum Episcoporum. Damnat istum mo-*

rem Parisius, describitque deinde qua pompa suscepimus Legatus sit. Mansit autem in Anglia per triennium, neque fanis parcens neque profanis ut se suosque ditaret. Deplorat hanc patriæ sua infelicitatem idem Parisius his verbis: *In crastino Epiphania apud Doveram Legatus navem ascendens, post regales amplexus & oscula, legationis deposuit insignia, & transfretans appariatam Angliam à tergo salutavit, nullo preter Regem & quos idem Legatus bonis regni saginaverat de recessu suo condolente. Nec remansit eadem hora, ut veraciter dicebatur, in Anglia tantum pecunie, exceptis sanctiorum vasēs & ornamenti Ecclesiistarum, quantum à regno jam extorsérat Anglicano. Prebendas autem, Ecclesiastis, & varios redditus opimos plus quam trecentos ad suam vel Pape contulerat voluntatem. unde regnum, quasi vinea exposita omni transiunti quam exterminavit aper de sylva, miserabiliter languit desolatum. Et paulo post: Ut manifesto arguento monstraretur quod non missus erat ad oves que perierant protegendas, sed ad pecuniam quam invenerat vindimandas. Idcirco meritis multipliciter exigentibus Domino flagellante per Imperatorem preparantem muscipulas illa preda meruit spoliari, factus preda de predatore.*

VIII. Ea fuit Legatorum quorundam fortuna, ut cùm magnam auri vim collegissent per tempora sua legationis, ea deinde spoliarentur finita legatione. Extant quamplurima talium rerum exempla. Adferam autem unicum, & quidem posteriorum temporum; quia ex actis quæ nunc quoque super sunt colligitur apertius quam ex ceteris quantæ essent Legatorum opes, quanta pompa. Anno M C C L I X . cùm Talayrandus Episcopus Albanensis Avenionem rediret functus legatione apostolica ad Reges Francorum & Anglorum, pérque diocesim Ligonensem transiret, fuere qui animo destinarunt eundem Legatum spoliare opibus suis, quos ob hoc ipsum Legatus epistola generali ad Episcopos Gallicanos missa excommunicari solenniter iussit. Sanè Legatus captus non est, quia se continuuit intra villam de Castellione. Famuli verò ejus capti sunt cum thesauro, & adducti ad castrum de Giam. Res verò captas eas fuisse docet Talayrandus in epistola quam, uti diximus, adversus prædones scriptit ad Episcopos Gallicanos, *Ajud Severtium in Episc. Marci cap. 53. f. 7.*

Tom. II.

T

insidias illi positas fuisse, non ob privatas opes, de quibus certò constare non poterat latronibus, sed ob publicas, id est, ob eas quas ex procurationibus quæ Legatis debebantur, de quibus mox acturi sumus, probabile erat illum peperisse.

IX. Talayrando felicior fuit Pileus Presbyter Cardinalis Tituli sanctæ Præxidis, ab Urbano V I. Legatus in Angliam destinatus anno millesimo trecentesimo octuagesimo primo. Hic enim, ut Thomas Valsinghamus refert, cùm immensam auri vim collegisset variis modis, recessus aurum nec argentum post se nequaquam relinquere voluit, sed secum super summarios deferrit scilicet, ad tantam quidem summam quantam nunquam Anglia in taxa vel tallagio scilicet pendere consuevit. Præstat autem heic describere quibus artibus hic Legatus tantam auri argenteique vim collegit, tanquam præcipitantibus fatis diripienda esset Anglia, seu jure id sive injuria fieret. Describit ista idem Valsinghamus his verbis: *Nam, ut afferuit, potestatem offerens inauditam, in brevi totum regnum ad ipsum confluere fecit pro diversis gratiis imperrandis. Reversa diversa diversis beneficia contulit; indulgentias quas Dominus Papa concedere solummodo consuevit, & ipse concessit, biennales, triennales. Confessionales literas quibuslibet solventibus gratianer indulxit. Ad capellanatum Domini Pape tam professionatos quam mendicantes admisit; nec aurum eorum respuit qui Notarii publici offici preocabantur. Altaria quoque portatilia nulli pecuniam offerenti negavit. Quadraginta libras cum aliis donis Cisterciensium non repulit quem gratis e concederet eis licentiam generali vescendi carnis extra monasterium indifferenter, ut in monasterio edere consueverunt. Excommunicatis gratiam absolutionis impedit. Vota peregrinationis ad Apostolorum limina, ad terram sanctam, ad sanctum Iacobum, non prius remisit quam tantam pecuniam receperisset quantum juxta veram estimationem in eisdem peregrinationibus expendere debuissent. Et ut cuncta concludam brevibus, nihil omnino petendum erat quod non censuit interveniente pecunia concedendum. Interrogatus autem in qua potestate hec faceret, cum summa indignatione respondit se Rome, si scire vellent ejus potestatem, omnibus respondurum. Nam jām que adeo referti erant argento ejus facculi ut adventientibus ejus ministri respondere deditigarentur nisi aurum afferrent, dicentes: Afferre nobis aurum. Argento enim vestro pleni sumus.*

CAPUT LI.

Synopsis.

I. Agendum in hoc capite de procurationibus Lega-

torum. Procuratio vocabulo intelliguntur cibaria quæ debentur Episcopis visitantibus, ut docet etiam glossa. Inde procurare & exhibere. Gregorius VII I. summus Legatis præberi mandauit. Hinc paulatim introductum uii procuratio eis sole creetur Alexander III. modum procurationum prescrivit in Concilio Lateranensi.

II. Cùm procuratio tribuebatur tantum in viuilibus, modica erat. Dabiuimus Legatis lac ad bibendum, & non bibent ultra terciam vicem. Sed ista abrogata esse adnotat Gambars. Cardinales Legati sunt boni, & consuetis cibis procurandi.

III. Procuratio vocabulum in eo sensu introductum erat desinente seculo duodecimo, ut prebatur duabus locis illustribus. De luxu & pompa Episcopi Eliensis in Anglia.

IV. Nibilo illo modestiores erant ceteri Legati. Innocentius III. procuraciones Legatorum restringit ad necessaria, causas querelarum amputare studit.

V. Frequentius Legatorum dedit occasionem huic constitutioni. Prescriptio longa non eximit à solutione procurationum. Solum privilegium apostolice sedis hoc potest.

VI. Legati exigebant procuraciones ab iis etiam quos non visitabant. Et huic quoque malo modum aliquem ponere studuit idem Innocentius. Sed idem tamen hanc saluberrimam constitutionem exerit in sequenti clausula, permittens Legatis ut cum operentur eos apud aliquem locum moram facere longiorem, procurations recipiant ab Ecclesiis & personis quas non visitaverint.

VII. Episcopi in Concilio Triburensi congregati hunc agendi modum damnarunt in aliquibus Episcopis sui seculi.

VIII. Antiquius ergo pecunia non exigebatur pro procuratione. Dein Legati exegerunt, specie leonardi onera provincialium. Otto Legatus duae marcas argenti ab Ecclesiis conventionalibus Anglie exigit novi procurationis.

X. Cum alius Otto in Anglia passus esset contradictionem proper procurationes. Angli respondentibus quid tories bona Ecclesia exhaustarunt Romana opportunitas quid nullo modo amplius tolerarent, ad tumultuam religiosorum se converxit, & ab eis magna pecunia vim extorti nomine procurationis.

XI. At non propterea desistit Otto ab exigendis procurationibus. Missit enim mandata ad Archiepiscopos & Archidiaconos ut procurations in suis quinque iecis nomine suo exigere, & ad se mitterent.

XII. Cistercienses, qui per privilegia sedis apostolica exempli erant à solutione procurationum, querelas adversus Ottomem suas detulerunt ad Gregorium IX. Papam. Is verò vetus ab eis exigit procurations pecuniarias, cibis porro regularibus absque esu carnium contentis esset Legatus quandiu apud illos esset.

XIII. In Gallia quoque minus aliquos excitarunt procurations Legatorum. Probatur ex epistola Innocentii IV. nondum edita.

XIV. Sub Clemente V. adeo intolerabiles erant procurations Legatorum ut se provinciales ab usurpationibus eximere studerent omnibus modis. Probatur ex facto virorum ecclesiasticorum diocesis Helenensis. Contendebat Episcopus Helenensis se, cum ejus derigito Aragonia, non teneri ad præstationem procurationum Legatis in Franciam missi. Allegabat privilegium Innocentij quarti.

XV. Eò processerat Legatorum aviditas ut se ita reddarent in procurationum exactionibus onerosis quid